ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 193 — Субота, 10 септембар 1955

Повратак и борба с двојником

15

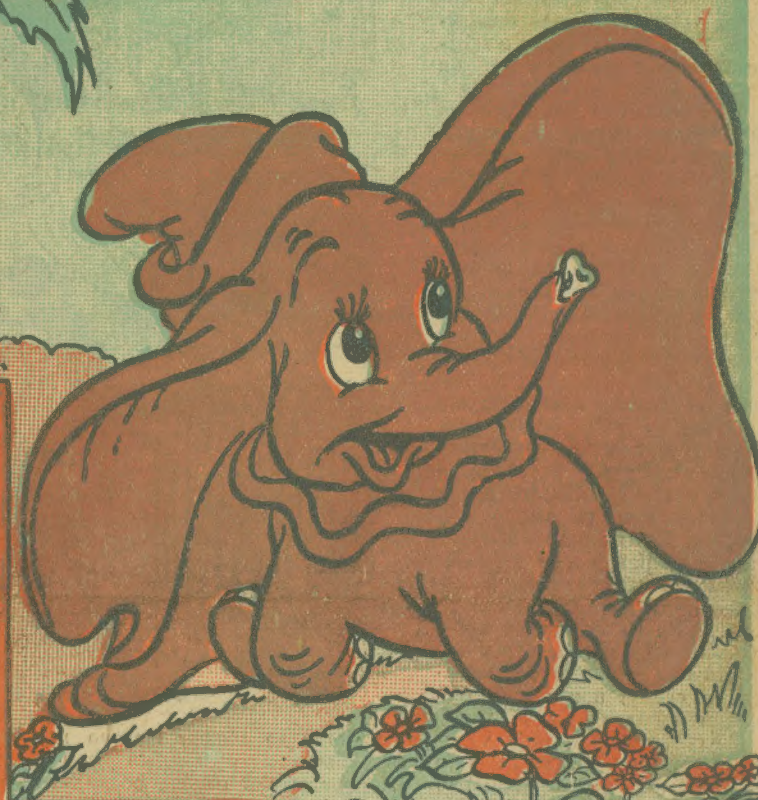

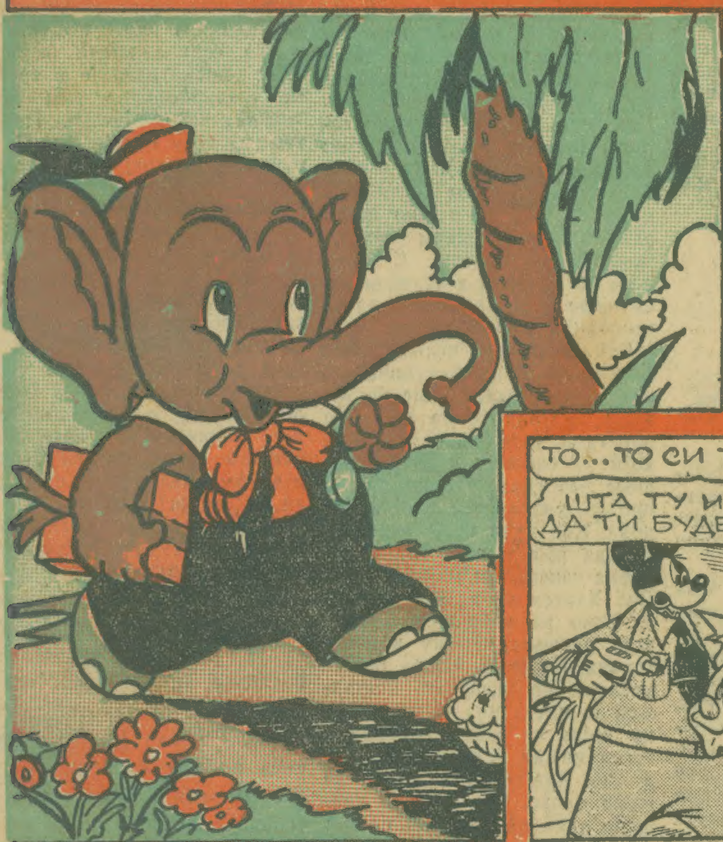

Заблуде и преваре у науци

Године 1938 био је подигнут споменик Чарлсу Доусону, „пиониру науке", који је, како се тада веровало, употпунио наше знање о далекој прошлости наших предака тиме што је, 1911 године, открио пола милиона година старе остатке такозваног „пилтдаунског човека".

Међутим, пре две године — о томе је цела светска штампа писала — наједном је потамнела Доусонова слава. Срећом по њега, он није био сведок тога, јер је умро пре тридесет и девет година. Наиме, утврђено је да су делови лобање тог тобожњег човековог давног претка уствари прилично невешто комбиновани остаци костију главе човека и главе једног орангутана. За људске лобањске кости које је Доусон протурио као драгоцен научни налаз установљено је да нису старије од 50.000 година, а таквих је у Европи много нађено. Вилица Доусоновог пилтдаунског човека, уствари вилица орангутана, била је изложена утицају разних хемикалија да би изгледала што старија.

У почетку се веровало да је „пионир науке" Доусон и сам био жртва какве преваре или заблуде. Но, крајем прошле године непобитно је утврђено да је Доусон варао друге. Своју колекцију археолошких реткости он је распродао разним музејима и тек сада се установило да је већина тих предмета обичан фалсификат. Камена копља за која је Доусон тврдио да потичу из времена пећинских људи била су уствари рукотворина једног познатог фалсификатора. Најзад, утврђено је да је чак и Доусонова, некад необично цењена, књига „Историја Хестиншког дворца" вешт плагијат једног дела написаног читав век раније.

Због чега је Доусон све то чинио? На то питање не може се дати одређен одговор, јер је Доусон давно умро. Судећи по свему, новац није био једини повод.

Доусонов случај није усамљен. Понекад су људи који су се бавили науком намерно доводили у заблуду своје колеге и читав свет, а често су и сами били жртве сопствених заблуда.

Читава књига могла би се написати о разним теоријама у области физике за које њихови творци или нису имали никакве стварне научне подлоге, мада су били убеђени да су исправне, или су били потпуно свесни да износе неистину. Пре нешто више од једног века, веома угледни немачки хемичар и члан пруске академије наука Карл фон Рајхенбах објавио је у „Аналима за хемију и физику" да је открио неку тајанствену природну силу, коју је назвао „од". „Од" могу да примете само особе изузетно осетљиве на његово дејство, тврдио је Рајхенбах. Према овој „теорији", „од" је нека врста психохемиског зрачења, помоћу кога он, Рајхенбах, научно објашњава хипнотизерске способности неких људи, способност да се открије подземна вода, па чак и појаву духова. Рајхенбахов „од" подигао је у научним круговима велику прашину, која се, сасвим природно, брзо слегла, јер он ничим

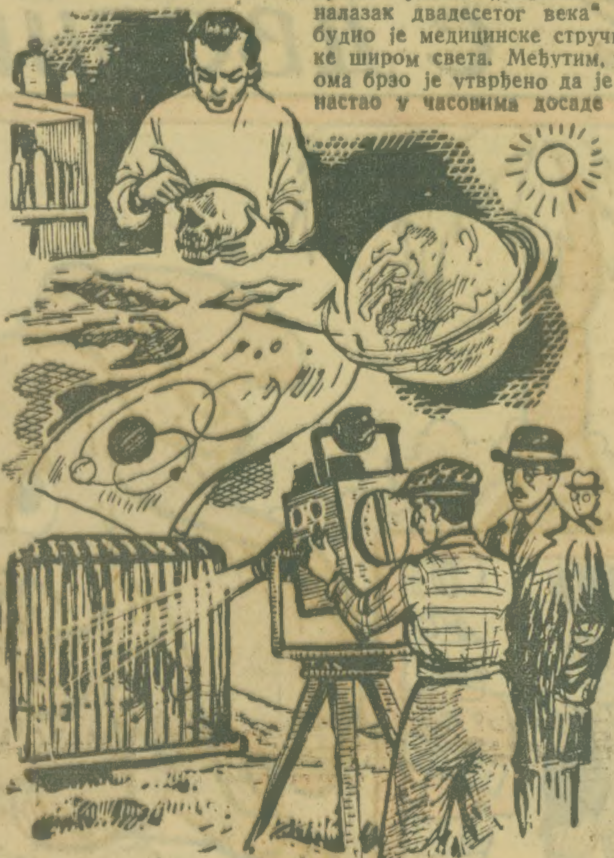

није могао да докаже његово постојање.

Пре педесетак година родила се још једна теорија слична Рајхенбаховој, такозвана „теорија митогенских зракова". Њен творац тврдио је да биљке приликом деобе својих ћелија испуштају неке невидљиве зраке, који имају великог утицаја на околно растиње. Он је тврдио да је до свог открића дошао проучавајући клијање лука. То зрачење се не може открити или измерити никаквим апаратима, нити хемиским путем, али се његово постојање мора признати на основу његовог својства да потстиче клијање околних биљака. Неколико година ботаничари су покушавали да утврде постојање „митогенских зрачења", да би најзад схватили да су били жртве туђе заблуде, а можда и преваре.

За време Првог светског рата, амерички часописи за радиологију донели су вест о сензационалном открићу: рентгенским снимцима у боји. А у то време није постојала чак ни фотографија у бојама! У часописима су до детаља описивани рентгенски снимци, на којима се у природним бојама могу видети нерви, мишићи и крвни судови. „Највећи проналазак двадесетог века" узбудио је медицинске стручњаке широм света. Међутим, веома брзо је утврђено да је он настао у часовима досаде неког енглеског болничара, који је, да би се забавио, обичним бојама ишарао неколико филмских негатива. Тако обојени, негативи су случајно пали у руке једном лекару, који је, поверовавши да су прави, стао да их показује својим колегама. Болничар је мудро ћутао о своме „проналаску" и допустио да га славе. Кад је подробнијим испитивањем утврђена истина, многи, иначе угледни, часописи морали су да признају своју брзоплетост и наивност.

Међутим, тај исти болничар, коме је, изгледа, краткотрајна слава завртела главу, појавио се после неколико година с новим „проналаском": апаратом који испушта зраке смрти. Њему је успело да наговори неколицину стручњака да присуствују његовом „доказном огледу". Апарат са зрацима смрти био је изнесен на једну ливаду ван града и испред њега је постављен кавез са животињама. Кад је све било припремљено, то јест кад су зраци смрти били усмерени на простор испред кавеза, животиње су пуштене, да би, све до једне, већ после неколико корака пале мртве. Но, овог пута лекари су били опрезнији и испитали су угинуле животиње. „Тајна" зракова смрти брзо је откривена: животиње су непосредно пре огледа добиле инјекције стрихнина. „Проналазач" је био довољно вешт да животињама разне величине да различите дозе отрова, те да на тај начин подеси да код свих отров делује у исто време. Поред тога, он је знао да отров спорије делује док су оне затворене у кавезу и да ће се његово дејство убрзати чим се нађу ван њега, где се могу слободније кретати.

Пре две године, Готфрид Бирен, правник из Западне Немачке, убеђен у тачност своје теорије о сунчевом систему, понудио је опкладу у три милиона динара да ће му је наука признати као исправну. Наиме, Бирен је тврдио да је Сунце врела, шупља лопта огромног пречника. Унутрашња површина те шупље лопте уствари је хладна кора дебела око милион километара и обрасла бујном вегетацијом. Немачко астрономско друштво прихватило је опкладу, па је чак дозволило Бирену да он сам изабере научни форум који ће донети суд о његовој теорији. Међутим, кад је жири својим доказима оборио његову теорију, Бирен је одбио да плати опкладу. Ствар је дошла чак до суда и Бирен је осуђен не само да исплати уговорену суму, већ и све судске трошкове.

Недавно је Берлинац Валентин Херц изнео своју теорију да се Земља не окреће са запада на исток, као што астрономи тврде, већ са истока на запад. Некако у исто време, Аргентинац Антонио Дуран Новаро изишао је пред науку са својом теоријом да је Земља огромна шупља лопта, да ми уствари живимо на њеној унутрашњој површини, а да се Сунце и остала небеска тела налазе негде у средини те шупље кугле. Наравно, ни њих није мимоишла судбина Біренове, Рајхенбахове и многих сличних „теорија".

Никад не клонути...

Застава Данске залепршала се на олимписком стадиону у Хелсинкију кад се Лис Хартел подигла да прими сребрну медаљу за свој успех у спортској дисциплини дресуре коња. Међу двадесет и четири такмичара, најбоља јахача из читавог света, она је заузела друго место. И док је публика одушевљеним аплаузом поздрављала победницу, Лис Хартел је изненада заплакала.

То нису биле само сузе радоснице. С њима су се излиле све патње, напори, очајања и стрепње кроз које је Лис Хартел прошла за последњих осам година...

Једног понедељка 1944 године пробудила се Лис Хартел с јаком главобољом и осећањем да јој је врат некако чудно укочен. После неколико дана пренели су је у болницу с дијагнозом: дечја парализа. Случај је био веома тежак и сматрало се да ће болесница, ако се уопште опорави, целог живота остати богаљ. Лекар је покушавао да је утеши. Ако се после прележане болести, говорио јој је он, буде трудила до крајњих граница, можда неће морати да се служи штакама и моћи ће да корача само помоћу два штапа. Зар само то? А да јаше? Лис је желела да поново јаше. Јер, све док се није разболела она је била један од најбољих јахача у Данској. На њено питање, лекар је могао само да слегне раменима и да своју збуњеност сакрије иза смешка који је изражавао неверицу. Док је лежала у болници сањала је увек један исти сан: да јаше, као што је то сваког дана чинила још од детињства, и да се коњ послушно покорава познатим лаким покретима њених колена. С буђењем се враћало и сазнање да су њене ноге укочене и да су мишићи на њима мртви.

Већ после три недеље Лис Хартел је напустила болницу, иако су се лекари томе противили. Желела је да што пре приступи остваривању плана који је сковала у дугим ноћима без сна: упорној борби против укочености својих удова. Код куће су је очекивала два јака и исто толико упорна савезника: мајка и муж. Лис Хартел се није ограничила само на уобичајена средства лечења: масажу и електричну терапију. Изнад њеног кревета, на таваници, постављен је читав низ чекрка, преко којих су ишли конопци с теговима на једном крају и другим крајем привезаним за њене удове. Све је било удешено тако да најмањи покрет мишића покрене читаву руку или ногу. Али, недеље су пролазиле а Лис, и поред свих напора, није могла да учини ни најнезнатнији покрет. Кад се, најзад, једног јутра „чудо" ипак догодило, Лис је први пут заплакала. Од радости. А онда су опет дошли дани кад ни највећи напори нису помагали. Тренутке наде смењивале су недеље очајања. Али, Лис Хартел није дозвољавала да је оно победи. Напротив, она је својом упорношћу постизала мале, све чешће победе над својим укоченим удовима.

Кад је већ била у стању да седи и да колико-толико креће рукама и ногама, у њену собу унели су гимнастички бицикл с два седишта и с два пара педала, подешених тако да је окретање једних окретало и оне друге. Лис би ставила ноге на једне педале, а њена мајка или муж покретали би друге. Први пут је издржала свега два минута. Вратили су је у постељу готово онесвешћену. Временом, успела је да бар донекле успостави контролу над покретима својих мишића. Тада је дошло на ред пузање. Положили би је, лицем надоле, на јак комад платна раширен на поду, чије су крајеве држали мајка и муж. Тада би је одигли мало с пода, а онда би покушала да се, пузећи, помери напред. Као какво дете пузала је, падала, и поново пузала. Сваког дана по неколико сантиметара више. Касније, покушала је да корача придржавана са обе стране. Осам месеци после првог знака болести била је у стању да се креће помоћу штака. Али, то је још било далеко од онога што је желела да постигне.

Једног јутра, пошто је дуго молила укућане да јој испуне жељу, одгурали су је на столици с точковима пред шталу. Њен коњ „Џиголо" био је оседлан. Подигли су је у седло. Лис је знала шта ће се догодити: кад коњ пође, она ће инстинктивно, из страха да не падне, покренути тако дуго обамрле мишиће бедара.

После првог покушаја морала је да остане у постељи две недеље. Онда је опет покушала. Једног дана, тренутно обесхрабрена, казала је мајци да запакује њено одело за јахање. Али, већ сутрадан тражила је да се оно извади из нафталина. Најзад, дошао је дан кад је на коњу могла да седи без ичије помоћи.

Две године после болести, 1946, посматрала је с трибине традиционално такмичење скандинавских јахача. Пријатељима који су били крај ње рекла је на крају: „Идуће године и ја ћу се такмичити". Претварали су се да јој верују. Али, следеће године она је заиста учествовала у такмичењу, и то у дисциплини која се у јахачком спорту назива дресура и која од јахача захтева више вештине од трке с препонама. Јер, у тој грани спорта коњем се управља помоћу једва приметних, до савршенства усклађених, покрета јахачевих ногу, руку и читавог тела. Иако су морали да је дигну на коња и да је с њега скину, Лис Хартел добила је у такмичењу жена другу награду.

Лис Хартел се није задовољила овим успехом. Вежбала је, пешачила, јахала свакодневно, приморавала своје мишиће да се непрестано покрећу. Постала је боља јахачица но пре болести. После две операције њено стање се толико поправило да је могла да иде ослањајући се само на штап.

А онда је, 1952 године, дошао и велики успех на Олимпијади: друга међу двадесет и четири најбоља јахача и јахачице света.

„Никад не клонути. Ма колико да будућност изгледа црна, не одустати од борбе. Све се може постићи ако човек само верује да ће успети", — одговара Лис Хартел кад је ко запита како је прешла пут од болесничке постеље до победничког постоља на олимписком стадиону.

Најопакија животиња на свету

Кад сам био дечак, често сам се питао која је од свих животиња на свету најопакија и најхрабрија — причао је једном природњак Ален Дево. — Да ли је то лав? Или можда тигар? Медвед гризли? — Кад сам одрастао и почео да се бавим проучавањем природе, одговор на моје некадашње питање више ме је него запрепастио. Јер, најопакија и најхрабрија је мала ровка, животињица тешка једва двадесет грама".

Ровка, или ровчица како је још називају, необично потсећа на миша својом дугом, шиљатом њушком и очима које су тако сићушне да се једва виде. Крзно јој је меко као сомот, тамносиве или сепија-боје. Ровку можете наћи у свим крајевима света — у тропским областима, афричким пустињама, на Арктику.

Ово мало, живахно клупче сивог плиша толико је храбро и дивље да напада, убија и прождире животиње неколико пута веће од себе. Ровка има чудовишан апетит: свака три часа поједе двоструко више хране но што је сама тешка. У њеном телу сагоревање се обавља тако брзо да би она лишена хране угинула за мање од једног дана. Њен живот уопште тече необично брзо и завршава се већ у шеснаестом месецу. То је за ровку најдубља старост.

Већина од нас никад није видела ровку, мада је више него сигурно да она свакодневно трчкара по нашим баштама и парковима. Можда сте некад приметили како се, иако нема ветра, трава таласа некако чудно, као да кроз њу вучете уже. То неуморна и увек гладна ровка трчи кроз њу, застаје, њушка, трчи даље, тражећи шта би појела. Наједном, она застаје и, одбацивши се од земље као да у свом телу има челичну опругу, скаче вешто и окретно као тигар. Нашла је, значи, какву бубу, пужа-голаћа, стоногу или цврчка.

Ровка није пробирач. Своју жртву поједе за трен ока, дрхтећи притом од задовољства читавим својим малим телом. У току свог кратког живота она уништи читаве хорде инсеката, те због тога спада у најкорисније животиње.

Ровчица се не боји ничег. Догађало се да нападне и поједе чак и мањег пацова, кога савлада не својом снагом, већ брзином и неустрашивошћу. Једном је неки зоолог који се бавио проучавањем змија, уместо миша, дао змији ровку за ручак. Кад је увече дошао да обиђе своју „питомицу", у кавезу је нашао само ровку која је бесомучно јурила по свом затвору, вероватно у нади да ће наћи још коју змију.

Живот ове мале крволочне животиње почиње у гнезду, невешто направљеном од лишћа и траве и обично добро скривеном у шупљини каквог трулог дрвета. Ровка донесе на свет четири до десет младих,

који су мањи од пчеле. Кад навршe недељу дана, они почињу да гамижу по гнезду. Мајка престаје да их храни својим млеком кад достигну три или четири недеље и доноси им први оброк „меса" — обично каквог црва. После неколико дана она их једноставно избацује из гнезда. Набирајући своје шиљате њушкице, они се распрше на разне стране и одлазе у свој први лов.

Док подижу младе, мужјак и женка се заједнички брину о њима. То је, уосталом, једино време кад ровка није увек спремна на уништавање инсеката и мањих животиња, па чак и својих сродника. Иначе, у свако друго време, ако у један кавез ставите две ровке можете бити сигурни да ћете кроз неколико минута наћи само једну, и то како се задовољно облизује.

Ровка има мало непријатеља, јер само ласица и рогата сова могу да поднесу задах течности коју она у тренуцима опасности лучи из нарочитих жлезда. Пљувачне жлезде једне врсте ровки, такозване краткорепе ровке, садрже отров сличан кобрином и осталих змија отровница, којим потпуном умртви свој плен. Колико је досад могло бити утврђено, једино краткорепа ровка има ово моћно „оружје". Али, и оне које га немају неће се устезати да нападну и много јачег непријатеља само да би задовољиле своју неутољиву глад.

Ишчезла опсерваторија

Године 1890, у подножју Монблана, највишег врха Алпа, подигла је логор једна необична експедиција. На њеном челу налазио се седокос човек који је јако храмао на леву ногу. То је био, вероватно, први случај да је један стар, и усто болестан, човек решио да се испне на највиши врх Алпа, где влада вечити лед и где се налази извор ледених река.

Њега на врх Монблана није вукла жеља за узбудљивим догађајима, а још мање намера да постане нека врста рекордера и јунака. Јер, тај планинар у годинама био је француски астроном Жансен, који је желео да се испне на Монблан да би проверио једну своју научну претпоставку.

Годинама пре Жансена, астрономи су покушавали да проуче састав сунца и звезда помоћу спектроскопа. Међутим, сунчева светлост, пре но што падне на спектроскоп, мора да прође кроз дебео слој ваздуха. Водена пара и честице прашине у њему ометале су добијање тачне спектографске слике.

„Да би се добила чиста сунчева светлост, треба се испети на какву високу планину, до чијег врха она долази кроз разређен ваздух. На планини се сунце може посматрати готово без икаквих сметњи и због тога је тамо много лакше проучавати његов састав" — тврдио је Жансен својим колегама. И да би доказао да је у праву, кренуо је на своје опасно путовање.

Жансенови напори нису остали без успеха. Поставивши свој апарат високо на једној стрмини Монблана, Жансен је добио готово сасвим чист сунчев спектар. Али, није било могућно извршити сва потребна испитивања у једном дану, а успињање на врх било је заморно, нарочито због тога што је требало носити веома тешке и сложене апарате. Тада је Жансену пало на ум да би најбоље било саградити на врху Монблана малу опсерваторију, једном за свагда сместити у њу све потребне инструменте и долазити сваког лета и вршити испитивања.

Али, Жансен није имао довољно новца да о свом трошку подигне опсерваторију, а француска влада одбила је да му помогне. Прошло је три године пре но што је стари научник добио од једног свог пријатеља средства да оствари своју замисао.

Рад је почео. У дебео слој леда, тврдог као камен, постављени су стубови за темеље. Танки зидови и кров нису много штитили од хладноће, али бар снег и ветар нису више могли да ометају осматрања. Цело то лето провео је стари научник на Монблану, а ујесен је прекинуо рад и напустио своју опсерваторију.

Идућег лета, Жансенове помоћнике који су дошли на Монблан да припреме све што треба за нову сезону, чекало је велико изненађење. Опсерваторије више није било. Као и некад, уздизале су се само стрме стене и светлуцао вечити снег. Свуда наоколо владала је непомућена тишина. Само је под ударцима планинарске секире којом су усецали степенице одзвањао плавичасти лед.

Од зграде ни трага. Исто тако ни трага од неке снежне лавине која је могла да је затрпа или однесе. Зграда је на неки тајанствен начин била нестала. Људима није остало ништа друго него да се врате.

Међутим, месец дана после одласка запрепашћених Жансенових помоћника, једна група алпиниста која је била кренула на Монблан наишла је на северној падини, далеко испод врха, на полуразрушену зграду опсерваторије.

Жансенову опсерваторију уништило је његово непознавање леда и глечера. Лед се слива с планине као и вода, само много спорије. У врховима Алпа, например, ледници се помере за 10 до 40 сантиметара у току 24 часа. Жансенова опсерваторија отклизила је низ падину заједно с ледом на коме је била подигнута. Њен „тајанствени" нестанак био је уствари последица једне сасвим природне појаве: померања глечера.

Последњи лавови у Азији

Одавно је примећено да у Азији нема лавова. Сматрало се да је арабљанска пустиња најисточнија област у којој они живе и да се њихова власт завршава на њеним границама. Иза њих улогу „цара животиња" преузима тигар. Тек у последње време индиски природњаци открили су да усред Индије постоји једна оаза у којој су се лавови одржали. То је велика шума Жир, у области Саураштра. Индиске власти одмах су донеле закон којим се у Жиру строго забрањује лов на лавове, како би се сачували од уништења последњих 300 примерака азиских лавова. Такође су предузете мере да се лавови заштите од епидемије, суше и шумских пожара, а нарочито од њихових најопаснијих непријатеља — пантера. Наиме, пантери немилице кољу дивљач, из чисте страсти за убијањем, тако да лавови остају без хране.

Одакле воде порекло азиски лавови? Индиски зоолози сматрају да су они потомци првих лавова, чија је колевка Азија. Из своје старе постојбине они су се хиљадама година, преко простране арабљанске пустиње, пребацивали у Африку, где су загосподарили шумама Конга, абисинским џунглама и источноафричким пустињама. У Азији је лавове истребила жилавија и крволочнија звер — тигар.

WALT DISNEY'S
МАЗА И СКИТНИЦА
ПО ПРИЧИ УОРДА ГРИНА

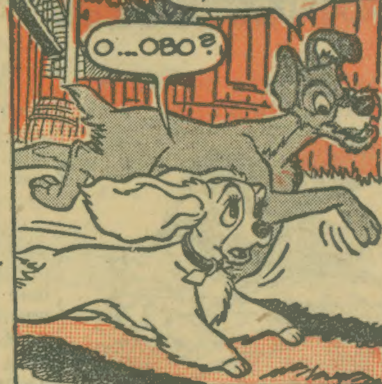

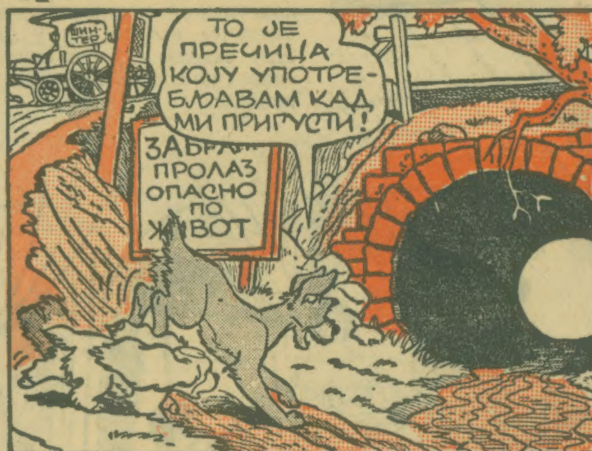

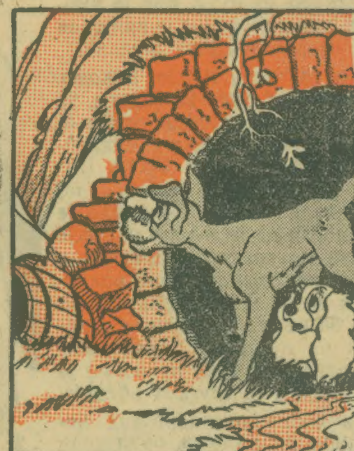

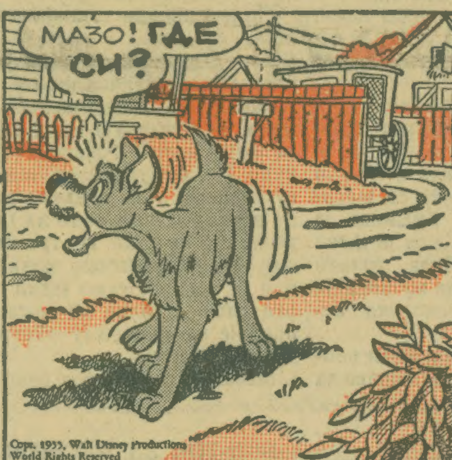

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Чамци за спасавање

И у романима и у извештајима о несрећама на мору читали смо како су се многи људи спасли после бродолома у чамцима за спасавање. Чамци за спасавање посаде и путника морају да буду чврсто изграђени и стабилни, да би могли одолети силној морској бури, која је потопила и брод на коме су се посада и путници налазили.

На прамцу и на крми, а чешће са стране, чамци за спасавање имају уграђене металне сандуке с ваздухом, да чамац не би потонуо ако се изврне. По међународним прописима, сваки брод мора имати довољан број чамаца за спасавање, да би сваком лицу које се налази на броду у случају несреће било осигурано место у чамцу. Ови чамци налазе се на палуби брода, тако да се могу спустити у море за најкраће време. На модерним бродовима који плове океанима, па и мањим морима, чамци за спасавање спуштају се у море помоћу аутоматских постројења.

Величина чамца за спасавање сразмерна је с величином брода на коме се он налази. Тако велики прекоокеански бродови имају чамце за спасавање често дуге по 15, а широке по 4 метра, па у њих може стати и по 140 лица. Неки чамци за спасавање имају и радиостаницу.

Поред бродских, постоје и обални чамци за спасавање. Њима се служе обалне станице за спасавање бродоломника на страдалих у близини копна. И ови чамци за спасавање могу бити разне величине. Грађени су тако да могу послужити и за време страшних олуја и јаких бура на мору, а снабдевени су свим потребним справама и помоћним средствима за спасавање и пружање помоћи бродоломнику.

ХАНЏАР

Ханџар је персиско-турска реч. То је бодеж, кратак нож, дуг око два педља, оштар с обе стране и сличан ками. Јаничари су га носили у појасу или у чизмама.

ШТА ЗНАЧИ РЕЧ МЕЦЕНА?

Мецена је био римски витез који је искористио свој утицај на цара Августа да би помогао чувене римске књижевнике Вергилија, Хорација и Проперција, као и друге књижевнике и уметнике. Умро је 8 године наше ере. По њему се назива меценом сваки онај који помаже књижевнике и уметнике.

Био је двапут у воденици и једанпут у чаршији

— Како је постала ова пословица? —

Пре неких сто година среске старешине постављале су сеоске кметове. Када би до постављења дошло, у село би изишао капетан, сазвао кућне домаћине и с њима се договорио кога би требало закметити. Тако је једном у неком забаченом селу у Рујну сазвао капетан сељаке и упитао их: „Који би човек у селу био најбољи да га поставимо за кмета?" Сељаци су се почели договарати. Једни су предлагали овога, други онога, док најзад један не рече:

— Ама, људи, да предложимо Милована. Он је од нас свих разборитији и најбоље ће с властима умети да послује, јер је био двапут у воденици и једанпут у чаршији, па зна шта је власт и закон!"

На тако „очигледан" доказ сви су се сагласили да је Милован заиста најподобнији да буде кмет, па га капетану једнодушно и предложе. Отада је остала ова изрека и као пословица и као пошалица.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

НАЈЈАЧЕ ШТО ЈЕ ПРИРОДА СТВОРИЛА

Сразмерно својој величини и тежини, птичје перо је најјача творевина природе.

ЋИЛИБАРКА

Ћилибарка је позна стона сорта лозе која је са острва Адакале, с лозом званом адакалка, пренесена у Крајину. Гаји се по баштама. Захтева дугачку резидбу, сазрева позно, чокот је осредњи, а лоза доста танка. Боје је отворено-црвене. Лист велик и с веома оштрим исечцима. Грозд је такође велик, разгранат, средње збијен, а има дуге и крупне бобице, које су отвореножуте са сунчане стране и прелазе у ћилибарску боју, па јој одатле и име.

ФАЛКОНЕРОВА КОЗА

Фалконерова коза је дивља коза из области Кашмира. Сматра се да је она предак домаће козе. Име је добила по шкотском истраживачу Фалконеру.

МРЕЖА КРВНИХ СУДОВА У ЧОВЕЧЈЕМ ТЕЛУ

Дужина свих крвних судова код одраслог човека износи око 96.000 километара. Ова

необично густа мрежа артерија, вена и капилара садржи 5, 6 до готово 8 литара крви.

Срећни и несрећни Пучини

У италијанском граду Пизи, пред плакатом за Вердијеву „Аиду" стајао је седамнаестогодишњи дечак. „Слушај, Ђакомо, — говорио је он себи — славни Верди био је син сиромашног крчмара, продавао је сир, зејтин и мишоловке, па је једног дана ипак успео да постане велики композитор. Зашто и ти не би могао као он?"

Пет година касније, тај исти младић, чији су отац, дед и прадед били скромни, сиромашни музичари, корачао је прашњавим друмом према Милану. Без паре у џепу, с два хлепчића у замотуљку, он се пео уз планину Сан Ђулијано која му је стајала на путу. Био је уморан, али срећан, јер је примљен у конзерваторијум у Милану.

До тог дана млади Ђакомо, који је сад имао 22 године, учио је клавир, хармонијум и основе композиције у семинарији у свом родном месту. Пошто је припадао сиромашној породици с много деце, био је приморан да недељом зарађује новац по градским црквама и оближњим манастирима покрећући мехове на оргуљама. А кад би се завршила миса и пошто би послужио јагњетином свештенике у току ручка, он је одлазио да са слугама обедује.

За време многобројних пешачења по пољима, обилазећи манастире, Пучини се наслушао народних попевки, којима ће се касније обилно користити у својим операма. Кад му је било седамнаест година, први пут је чуо Вердијеву „Аиду" и толико се одушевио да је његова мајка одмах схватила да позив њеног сина неће бити црквена, већ световна музика. Ђакомова воља за животом, интерес за људе, његова способност да воли, да мрзи, да пати, све ће то добити одушке у оперским композицијама.

Пучинијева обдареност рано се испољила. Кад је као дечак почео да учи музику, убрзо је престигао све ђаке и, готово одмах, компоновао је менуете, песме, а нешто доцније и кантате. Толико је радио да би у подне стигао да напише мајци на комадићу нотне хартије само неколико речи: „Гладан сам. Макароне!"

Једног дана Ђакомова мати пошаље писмо савојској краљици, молећи је за помоћ. У писму су се налазили и чланци о њеном сину и неке од његових композиција. Краљица је одмах одговорила, али је њена новчана помоћ била толико јадна да је могла да му потраје само за првих неколико недеља.

У Милану Ђакомо живи веома оскудно. Свега се лишава да би плаћао часове из музике. Све чешће мора да позајмљује новац. Презадужен, у немогућности да одговара обавезама, на плану Милана он исписује црвене кругове око улица и тргова где станују његови повериоци. У писму сестри, калуђерици, он пише: „Живим горе него ти у манастиру. Једем само хлеб, пиринач и харинге".

На трећој години конзерваторијума Пучини је написао „Капричо", о коме је један музички часопис донео дужи похвалан чланак. После извођења ове композиције у Миланској скали, млади Пучини добија бронзану медаљу.

По завршеним студијама Ђакомо се враћа у своје родно место. Одмах га постављају за наставника музичке школе, али он не прима запослење, већ почиње да компонује једну оперу за коју је био расписан конкурс. Но, будући млад, његова су осећања у то време сувише на другој страни, тако да готово ништа не ради. На три недеље пред завршетак конкурса био је написао само један чин, али тада се баца на посао и предаје композицију такорећи у последњи час.

Месеци пролазе без резултата са конкурса, а желудац тражи своје. Пучинијева породица мора да заложи све што има: накит, часовнике, одела, па и Ђакомове партитуре. Кад је кућа испражњена, долази вест: „Пучинијева опера „Вили" претставља ремек-дело!" Издавач Вердијевих композиција одмах је закључио уговор за штампање овог дела, а неколико месеци касније Ђакомо диригује своју прву оперу у једном мањем позоришту, међу чијим се извођачима у оркестру налази и један непознат свирач по имену Артуро Тосканини.

После премијере Пучини доживљује право славље, али два дана касније добија вест да му је мајка на самрти. Опет без динара, јер је зарађени новац потрошио са одушевљеним пријатељима, он одлази кући, али не више као непознати Ђакомо, већ као млади маестро коме проричу славну будућност. Да би преболео ударац због мајчине смрти, одлази у рибарско село Торе дел Лаго и почиње да компонује оперу „Едгар". Међутим, време пролази а он никако да је заврши. Тек после пет година, априла 1889, долази до премијере, којој је присуствовао и славни Ђузепе Верди. Али, опера и њен композитор доживљују страховит неуспех. Разочаран, Пучини се враћа у Торе дел Лаго.

Једину, ниску и димљиву крчму тог рибарског села посећивали су сељаци, рибари и уметници. Ту кафану, у којој су сви тражили да буду услужени а нико није имао новац да плаћа, Пучини и његови пријатељи сликари и песници називали су — Клуб боема. Док су око Пучинија разговарали, пушили и играли карте, он је на старом и раштимованом клавиру компоновао. У једној кафанској остави он нађе књигу опата Превоа „Манон Леско". Тај роман потстакао га је да напише оперу „Манон", на чијој је премијери 1893, кад му је било свега 36 година, доживео почасти као један од најбољих италијанских композитора.

У опери „Боеми" Пучини улази у живот ниске и чађаве кафане Клуба боема у Торе дел Лаго. После ње, он ради на операма „Тоска", „Мадам Бетерфлај", „Ђани Скики" и „Турандот", које су се све давале у нашој земљи. Са својим најуспелијим делом, „Мадам Бетерфлај", Пучини је на почетку имао незгода. Био је оптужен за плагијат. На премијери, кад је главна јунакиња ступила на сцену, у дворани се зачуло маукање, које није престало све док се она није повукла. Међутим, срећом за пораженог Пучинија, неочекивано се догодила једна сензација која је скренула бујицу миланске штампе од композитора. Неки човек дошао је у општину пред матичара и пријавио рођење своје ћерчице. Запитан какво јој име даје, одговорио је:

— Бетерфлај!

Матичар је био изненађен, мати девојчице пренеражена, свештеник ван себе од беса, јер таквог имена нема у календару. Али, отац је остао при своме.

Чувши за овај случај, Пучини зажеле да види девојчицу. Родитељи су одмах пошли у посету славном маестру, са „бамбином" Бетерфлај на челу, и невероватно великом пратњом тетака, стричева, ујни и многобројним суседима који су хтели да се упознају са Пучинијем.

И поред незгода разне врсте које су га кроз живот пратиле, Пучини је стално радио, а скандали нису могли да спрече његов успон ка успеху. Још за живота био је цењен у свим великим музичким центрима; свуда је наилазио на почасти.

После Првог светског рата, кад га је Мусолини произвео за сенатора, музичар је узвикнуо:

— Тај човек је шарлатан! Ја нисам сенатор, ја сам „сонатор" (музичар).

Пучини је умро 1924, у 66 години, оставивши за собом једну недовршену оперу. Две године доцније, у дворани Миланске скале, извођен је „Турандот". При крају трећег чина Тосканини је зауставио оркестар, окренуо се публици и рекао:

— Опера се овде завршава. На овом месту композитора је изненадила смрт.

300 пута слађе од шећера

У Парагвају, као дивља биљка, расте неко ниско жбуње из кога се добија стевиозид, супстанца 300 пута слађа од шећера справљеног од шећерне трске или репе. Осушено, па затим иситњено, лишће ове биљке — познато под именом „слатка парагвајска трава", „каа хее" и латинским називом „стевиа ребаудиана" — домороци Парагваја већ сто лећима употребљавају да би засладили свој горки чај „мате". Према процени хемичара, у сувом лишћу ове биљке има 7 процената слатке супстанце стевиозида, која је неупоредиво слађа од шећера.

Нажалост, „слатка парагвајска трава" не може се у ширим размерама искоришћавати за добијање стевиозида, јер се веома тешко размножава и семе јој је већим делом јалово. Пре извесног времена, парагвајски земљорадници покушали су да засеју овом травом веће површине обрадиве земље, али се њихове наде нису оствариле: само је понеко зрно исклијало. Данас се она гаји готово искључиво у цветним баштама као ботанички куриозитет.

Међутим, за науку је стевиозид од изванредног значаја, јер претставља најслађу природну супстанцу за коју се зна.

Ћуди знаменитих људи

У биографијама знаменитих људи, или у причицама и анегдотама о њима, забележене су многе занимљиве ствари о томе како су ишчекивали успех свог дела код публике и критике. Овде ћемо навести неколико примера.

Ежен Лабиш (1815—1888), француски писац комедија и водвиља, имао је обичај да оде у неку слабо посећену гостионицу, где би пио пиво и пун нестрпљења очекивао да чује како му је прошао комад. Викторијен Сарду (1831—1908), француски драмски писац, одлазио је на премијеру свог комада, али је више слушао шта публика говори о њему, него што је пратио како глумци изводе комад. Ђакомо Мајербер (1781—1864), немачки композитор, боловао је од тога да стоји на улазу у позориште и да прати ко долази да гледа извођење његовог дела. Жак Халеви (1799—1862), француски композитор, имао је обичај да многе пита: „Шта мислите, хоће ли добро проћи мој комад?" Алфонс Доде (1840—1897) увек би седео у соби управитеља позоришта, где би његови пријатељи долазили и обавештавали га о успеху дела. Данијел Обер (1782—1871), француски композитор комичних опера, трчао је по булевару за цело време док се приказивало његово дело. Виктор Масе (1822—1884), француски композитор, одмах би побегао из позоришта чим би чуо да неки певач или свирач није погодио глас или ноту коју је он написао, а Жозеф Локрој (1803—1891), француски комедиограф, увек би се разболео од страха да ће му комад пропасти.

БОН-ТОН ЗА ПЛЕМИЋЕ

У једној наредби издатој у Немачкој 1624 године набројана су и нека правила лепог понашања којих треба да се придржавају племићи позвани на гозбу код надвојводе. У тој наредби, између осталог, дословце пише:

1) Позвани треба да се појави пред домаћином у чистом рубљу и капуту, очишћених чизама и трезан.

2) За столом се не сме клатити на столици и ноге далеко испружати.

3) После сваког залогаја да попије који гутљај, али претходно да честито обрише бркове и уста.

4) Руке не сме да замаче у чинију, а оглодане кости да не баца натраг на сто.

5) Прсти се не смеју лизати, нити се у столњак усекњивати. И, као последње:

6) Не треба пити без мере као стока, толико да се пада са столице.

Породице које не смеју на сунце

У једном граду на југу савезне америчке државе Илиноис живи неколико породица везаних крвним сродством чији чланови, ако желе да остану у животу, уопште не смеју да дозволе да на њих падну сунчани зраци. Због неког, засад још неутврђеног, наследног недостатка, ниједан припадник ове велике фамилије нема урођену заштиту против деловања ултравиолетних зракова. Изложена сунчевим зрацима, па чак и обичној дневној светлости, њихова кожа се најпре оспе пегама, које се под даљим утицајем ултравиолетних зракова претварају у израслине сличне брадавицама, а затим у рак коже. Сви чланови ових породица који се нису до крајњих граница чували сунчеве светлости умрли су још у раној младости од рака на кожи.

Да би избегли ту судбину, сви мушкарци из ових породица изабрали су занимање рудара, тако да дан проводе дубоко под земљом. Све остале по-

слове обављају после заласка сунца. Њихове жене и деца спавају дању, у кућама чији су прозори затворени тешким капцима, и излазе из њих тек у сумрак.

ШТА ЈЕ СКРУБЕР?

Скрубер (енглеска реч) је лимени цилиндар у коме је на решеткастим преградама наслаган кокс или дрвена слама. Озго се пушта вода у виду ситне кише, а оздо притиче гас. Вода упија из гаса амонијак, сумпор-водоник и један део угљен-диоксида, чиме га чисти, а истовремено и хлади ако је врео (например, кад гас долази из генератора гаса).

ОГЛАВ

Оглав је део прибора који се ставља животињи на главу, обично коњу. Прави се од коже или кудеље и нема тако званог поводника, у чему се разликује од улара, а ни дизгине, у чему се разликује од узде.

КРОЗ ДУБРОВНИК У 18 ВЕКУ

У току прошлих векова кроз нашу земљу пропутовали су многи странци и у својим забелешкама и делима оставили доста драгоцених података о животу и приликама у појединим нашим крајевима за време турске владавине. Један од тих странаца био је и Ле Мер, бивши француски конзул у Дубровнику, који је за своју владу саставио опширан извештај 1766 године. Сем о политичком положају Дубровника и његовој трговини, која је Французе нарочито интересовала, у конзуловом извештају има и доста занимљивих запажања о друштвеном уређењу, карактеру и обичајима становника Дубровника. Овде доносимо један део из тог Ле Меровог списа. Иначе, прошлост Дубровника позната нам је боље него иједног другог нашег града, захваљујући добро сачуваној градској архиви и многобројним другим подацима, страним и домаћим. Да није било страшног земљотреса који је 1667 готово потпуно порушио град, сачувало би се још више материјала о његовом културном и друштвеном животу.

У Дубровнику се кнез бира сваког месеца, али овај највиши функционер републике нема скоро никакву активну власт, каже Ле Мер. Но, с друге стране, пошто он једини има право да пред Сенат, Велико и Мало веће износи предмете који ће се решавати, он ужива велико негативно право, јер се без његове воље ни о чему не може решавати, макар и републици запретила непосредна опасност. Кнез има врло мале користи од свога звања. Он, док влада, мора становати у двору, али у њега мора донети све што му је потребно за живот, па и намештај, јер је само свечана дворана за аудијенције намештена о државном трошку.

У то време Дубровник је имао сто плаћених војника, којима су командовали један виши официр, један капетан, један поручник и један подофицир. Војници су били сељаци из околине, који нису имали ни униформе, већ су служили у свом оделу. За војнике су обично узимани они становници републике који су раније служили у некој страној војсци. Војници су чували стражу пред кнежевим двором и на бедемима и капијама, а учествовали су и у хватању злочинаца. У случају озбиљније опасности, Дубровчани су звали у помоћ становнике Конавља, веште у вођењу хајдучког рата с Турцима.

— Дубровник је сталешка држава, наставља своје казивање Ле Мер, у којој је сва власт у рукама племства. Племићких породица има 24, са укупно око сто чланова који имају глас у Великом већу. Најнижи сталеж, сељаци, везани су за земљу и продају се с њом, али се у свако доба могу купити и без земље. Они не могу напустити господара по својој вољи и отићи код другога у службу, али се могу, ако хоће, запослити као војници или морнари. Да би се што боље заштитили од похлепе својих господара, сељаци их поткрадају где год стигну, а сами остају вечито сиромашни, у убеђењу да је најбољи начин да се сачувају од тираније тај да ничега немају.

По речима Ле Мера, Дубровчани имају много духа и разумевања за науку, али се мало користе овим својим способностима. Они, пак, који су се одали књижевности или студијама успели су да стекну сјајан углед у свету. Такав је случај са Марином Геталдићем, који је живео у XVI веку, а кога још помињу као највештијег математичара свога времена. Међу живима су Руђер Бошковић и Бенедикт Стојковић, први чувен као астроном, а други по делима у којима су „Декартов и Њутнов систем оденени хармонијом и цвећем веома елегантне латинске поезије“. Дубровчани, међутим, више воле мале, лаке и сатиричне списе, којима пецкају и уједају, али то чине с толико духовитости да им се мора због тога опростити. Пошто немају развијен друштвени живот, нити јавне забаве, они много воле да оговарају друге и да се мешају у њихов живот.

Ле Мер доста пажње поклања Дубровчанкама. Он вели да међу племством има врло мало лепих жена, али утолико више има их код осталих сталежа. За њих владају веома строги обичаји. Жене и девојке могу ићи у посету само својој родбини, и то не сувише далекој. Удате жене иду у цркве, на јавне приредбе, у шетње, а кад су код рођака могу остати у друштву чак и ако би наишао неки странац. Али зато се на девојке примењује много строжи режим. Оне се никад јавно не показују, па ни у цркве не иду, сем у мале капеле нарочито за њих одређене, а виђају се само са својим блиским рођацима. Ако излазе у носиљци, завесе су на њој потпуно спуштене, а уколико иду пешке бирају споредне улице.

Жене устају касно, тек око подне, врло мало раде и не брину се много о домаћинству. Веома су скромне домаћице и задовољавају се малим. Послузи препуштају спремање обеда, не водећи рачуна какав ће он бити. Ле Мер сматра да је навика касног устајања, која је важила и за мушкарце, настала због тога да се зими не би морало ложити.

У Дубровнику се људи касно жене — тек кад напуне 40 или 50 година — а „девојке пуштају да остаре до 25 или 30 година“. Супрузи се, и поред разлике у годинама, добро слажу. Жене су задовољне својим мужевима ма какви они били, примећује Ле Мер, само кад су успеле да се ослободе ропства у коме су биле као девојке.

Сва послуга у Дубровнику састоји се од девојака са села, које још као девојчице ступају у службу, обавезујући се да ће радити 12 до 15 година. У кући у којој раде имају стан и храну, а добијају и хаљине од грубе вуне. Кад служавка заврши своју службу на газдино задовољство, овај позове сву родбину и отпусти је уз нарочити церемонијал, обасипајући је похвалама и истичући њену верност, оданост и доброту. Газда јој том приликом даје плату коју је зарадила за време службе и још посебну награду, а то чини и сваки од позваних, тако да отпуштена девојка сакупи приличну суму.

Ле Мер даје и једну неповољну оцену о дубровачким женама. Он сматра да се оне сувише луксузно облаче, луксузније него што им њихови приходи допуштају. Овај луксуз састоји се од свилених, брокатних и сомотских хаљина, сашивених по француској моди, с пуно чипака и других украса. Много полажу и на ципеле, тако да имућније жене на њих стављају чак и драго камење. То би све било лепо, али није добро то што жене имају више хаљина него кошуља. Код већине њих, испод раскошних хаљина налази се бедно и нечисто рубље. „Принцезе на улици, оне су код куће мање него слушкиње у другим земљама“ — закључује Ле Мер, заборављајући да ни у његовој земљи у то време, или нешто мало раније, стање ни у највишим круговима није било боље: потрошња мириса била је огромна, јер се нико месецима није купао.

„Куће с духовима“

Познато је да су Енглези народ који највише верује у окултизам. Код њих има највише људи који се баве спиритизмом и сличним „разговорима“ с људима са „онога света“, па зато није чудо што је јула ове године одржан у Кембрицу, у Енглеској, први светски конгрес посвећен истраживањима узрока разних, досад недокучивих, појава које узнемирују машту

празноверних људи.

Професор Спарленд, шеф енглеске делегације, одржао је на конгресу предавање у коме се расветљавају појаве у такозваним кућама са духовима. Проучавања су, наиме, показала да се 90 отсто старих зграда и замкова, а нарочито оних који су на највећем гласу, налази на обалама река и мора. Продирање речне и морске воде у њихове темеље, или лагано померање земљишта на коме се такве зграде налазе, постепено утиче да грађевина почне да „ради“. Због тога се у мирним ноћима чује „стравично“ пуцкетање, необична лупа и звуци које човек приписује измишљеним духовима. Станари обично нису у стању да примете промене у конструкцији таквих зграда, али оне постоје. До њих је дошло у току векова.

Испитујући „куће духова“, архитекти су установили да ниједна од њих није на месту где се првобитно налазила. Ниједна од њих не налази се под правим углом са основом, нити се зидови, под и таваница укрштају како би то требало да буде. Ти „уклети“ замкови — о једном од њих написао је Оскар Вајлд лепу и комичну причу „Кантервилски дух“ — уствари су зграде склоне паду, чији се век нагло ближи крају. Закључци са овог конгреса свакако ће позитивно утицати на известан број празноверних.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

БЕЛО — ЗАШТИТА ОД ТОПЛОТЕ

У тропским пределима, на бродовима који би били обојени црном бојом било би за неких десет степени топлије него на бродовима бело обојеним.

КАД ЈЕ ПОЧЕЛО ДА СЕ РАЗВИЈА КЊИЖАРСТВО?

Књижарство је почело да се развија у 15 веку, пошто је пронађена штампа. Раније је обављано у виду заната и трговине рукописима. Први књижари били су штампари и издавачи. Као веома раширен облик књижарства били су сајмови књига, који су приређивани по већим градовима.

Наше је књижарство углавном новијег датума. У старијим временима наилазимо на извесне трагове само по већим местима у Приморју, и то у Дубровнику, Сплиту, Задру и Шибенику.

ШТА ЈЕ ШУФИЈА?

Шуфија је књижевни национални покрет Персијанаца и других неарапских народа (у доба Абасида) који су тражили не само једнакост са Арапима, него и супериорност над њима.

КАКВА ЈЕ ТО ПТИЦА ЛЕШТАРКА?

Лештарка припада роду кока, породици тетреба. То је птица велика као голуб. Задржава се у проређеним планинским шумама. Храни се плодовима и пупољцима леске, купине, глога итд., а и инсектима. Код нас је највише има у Словенији, Босни и Славонији (Псуњ).

ХУЛК

Хулк је холандско-енглеска реч и означава стари брод који не може више да се употреби за пловидбу, него је преудешен за касарну или слагалиште.

КАКО ЈЕ ПОСТАЛО ИМЕ КОПЕЈКА?

Копејка је ситан руски новац. Први пут је кован од сребра у 16 веку у Русији. На једној страни налазио се лик светог Ђорђа, а на другој натпис. Име води порекло од руске речи копјо (копље), пошто је свети Ђорђе био претстављен с копљем. Од 17 века копејка се ковала од бакра. Сребрни комади од 20 копејки, који су заједно с рубљама били у оптицају у Србији средином 19 века, вредели су четири гроша.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ЈЕЗЕРО МОДРО ОКО?

Језерце Модро Око налази се у Далмацији, шест километара северозападно од Опузена. Оно лежи у једној вртачи од беличастог кречњака. Вода му је модре боје, по чему је и добило име. Површина Модрог Ока није велика: 0,03 квадратна километра, док му је највећа дубина 18,3 метара.

Врхови прстију — парадокс природе

Врхови прстију на нашим рукама осетљивији су на додир од готово свих осталих делова нашег тела. Истовремено, они су крајње неосетљиви на механичке надражаје који изазивају бол. Врхови прстију могу да осете при-

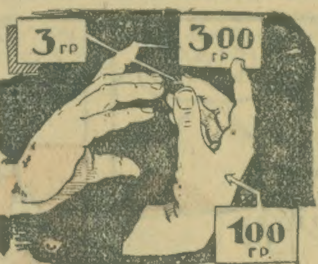

тисак јачине од три грама по једном квадратном милиметру. Међутим, тај притисак се мора повећати на 300 грама по милиметру да би човек осетио први наговештај бола.

Врх језика нешто је осетљивији на додир од врхова прстију. Довољан је притисак од два грама по квадратном милиметру па да га врх језика осети. С друге стране, задебљана места на нашим стопалама релативно су неосетљива како на додир, тако и на бол. Потребан је притисак од 200 до 250 грама по квадратном милиметру па да стопала осете спољашњи додир.

Ова осетљивост врхова прстију на додир и релативно мала осетљивост на бол, од огромног је значаја за човека. Ми употребљавамо врхове прстију да бисмо одредили различите притиске, тврдину предмета и томе слично, и да држимо и контролишемо алатке којима се служимо. Кад би врхови прстију били осетљивији на бол но што јесу, тај бол би „замрачио“ осећај додира и прсти не би били способни за рад који обављају.

ПОУЧИЛА ГА ЛИСИЦА

При брању памука, да би се руком извукла што дужа влакна, а да се притом не откине остатак плода, потребна је велика вештина. Дуго времена узалуд се тражило како да се механички обави овај посао. Американац Витни, кога је тај проблем веома интересовао, имао је срећу да изненади лисицу баш у тренутку кад је хтела да шчепа кокошку која се налазила у живинарнику заштићеном решетком. Уместо кокошке, лисици је међу канџама остала само прегршт перја. Није потрајало дуго и Витни је конструисао апарат за извлачење памука из чаура, на коме решетка претставља главни део.

МОДРИНА

Модрина је врста сукње од вунене тканине, угаситоплаве боје. Дуга је до чланака, има уске рукаве, а позади је наборана. Носи се у околини Дубровника.

Доказао и доскочио...

У прошлом веку, кад су Елзас и Лорен били под немачком влашћу, гувернер тих области био је једно време и пруски генерал Мантојфел. Једном приликом генерал је био на закусци којој је присуствовао и неки француски дипломата. У току разговора, дипломата је у звезде ковао укус и вештину француских занатлија и убеђивао генерала да су они најбољи мајстори на свету.

— Они су у стању да од најобичније стварчице направе нешто лепо, привлачно и пуно духа, — закључио је своју причу дипломата.

Слушајући ово, генерал изгуби стрпљење, па ишчупа длаку из своје браде и пружи је дипломати, рекавши:

— Ево, нека од ове длаке направе нешто лепо и пуно духа. Ако успеју, повероваћу у истинитост ваших речи.

Дипломата је одмах узео длаку и послао је једном познатом париском златару. У писму му је изнео ток разговора с генералом и молио га да направи заиста нешто тако лепо да би се генерал уверио. Узгред му је напоменуо да је то и његова патриотска дужност. После кратког времена дипломата је добио пакетић из Париза у коме се налазио диван и скупоцен накит, дело париског занатлије. Накит је претстављао пруског орла, израђеног од злата, који је седео на златном стењу, а у канџама држао растегнуту длаку из генералове браде. На крајевима длаке биле су две златне куглице. На једној је било написано Елзас, а на другој Лорен. На стени су биле исписане следеће речи на француском језику: „Ово и не држите другчије него као о једној длаци“.

Из царства НЕЧУЈНОГ ЗВУКА

До пре неколико година тешко да би се нашао озбиљан човек који би предложио да се изради сврдло за бушење квадратних рупа. Данас такво сврдло постоји. Ставите прст на његов врх и осетићете гладак, хладан и наизглед непокретан квадрат од челика. Принесите га комаду стакла и оно ће проћи кроз њега као загрејан нож кроз масло.

„Нечујни звук" покреће ово необично сврдло. А да бисмо разумели како оно ради, треба да се потсетимо да све врсте звука изазивају механичке вибрације, од којих наше ухо може да чује као звук само оне које се налазе у границама од 16 до 20.000 трептаја у секунди. Сврдло и многе друге апарате и машине покрећу звучни таласи који су далеко изнад те горње границе. Наизглед непомичан, врх нашег сврдла покретан ултразвуком начини преко 30.000 трептаја у секунди, продирући са сваким својим лаким ударом по 25 микрона у материјал који буши. Његове ударе у у врх нашег прста нећемо осетити, јер су кожа и месо еластични па се при додиру угибају, што није случај са чврстим и тврдим материјалом какво је, например, стакло. Иако на изглед незнатни, ови непрекидно понављани удари врха сврдла за трен ока начине жељени отвор, чак и у најтврђем металу. Ако желите бушотину у облику троугла, латинског слова S или детелине, ставите једноставно на сврдло врх одговарајућег облика.

Надзвучна сврдла срушила су старо правило да врх алата за бушење мора бити тврђи од материјала који буши. Надзвучно сврдло с врхом од обичног челика може се употребити за уобличавање изванредно отпорног тунгстена. За свега неколико минута оно обави посао за који би дијамантском точку требало више часова.

Са ултра-звуком могу се изводити готово невероватне ствари. Ставите обичан кухињски нож на врх једне звучне бушилице и моћи ћете њиме да пресечете челичну шипку. Налив-пером ћете лако пробушити стакло, а ако, пак, ставите обичан отварач за боце бићете у стању да кроз дебео блок стакла пробушите спирални „тунел"

Бушилице за зубе покретане ултра-звуком налазе се већ у ординацијама многих лекара. Због тога што оне производе мање топлоте и притиска, чишћење зуба обавља се много брже и готово безболно.

Немачки инжењери искористили су ултра-звук у производњи пива. Наиме, кроз зидове огромних посуда у којима се налази хмељ потопљен у води они проводе надзвучне трептаје и на тај начин добијају двоструко више горког екстракта који се употребљава за справљање пива.

Пре неколико година два млада научника, Џон Вилд и Даглас Хаури, потпуно независно један од другог, дошли су на мисао да би се пропуштањем ултра-звука кроз човечји мозак можда могли открити тумори у меком ткиву. Њихова претпоставка показала се као тачна. Данас се помоћу одјека ултра-звука откривају тумори и у осталим деловима тела.

Други један апарат, такође израђен на принципу ултра-звука, употребљава се за ублажавање болова изазваних артритисом. Глатка метална „звучна глава" превлачи се преко коже и звучне вибрације — са 800.000 трептаја у секунди — продиру у ткиво и врше неку врсту дубинске масаже. Више од 20.000 ових апарата употребљава се већ у разним болницама у Европи.

У једној од њујоршких болница таласи ултра-звука употребљавају се да поврате способност руку особа чији су прсти, као последица какве озледе или болести, згрчени. Пеги Ен Блок, 24-годишња болничарка, задобила је тешке опекотине још као дете. Чак и после пластичне операције њени прсти остали су делимично згрчени. Пре три године стање јој се погоршало, тако да се готово није могла служити том шаком. Тада је један од лекара, Вилијам Бирмен, предузео лечење ултразвучним таласима. Наиме, кроз воду у коју би она ставила згрчену шаку Бирмен је спроводио таласе од милион трептаја у секунди. После свега три недеље, прсти младе болничарке почели су да се отварају нормално и она је могла, као никад раније, да се потпуно служи озлеђеном руком. Исти начин лечења др Бирмен је са успехом применио и код других пацијената и у највећем броју случајева вратио еластичност згрченом ткиву ожиљака, без обзира на коме су се делу тела налазили.

КАКВЕ СУ ТО ПТИЦЕ ЧИГРЕ?

Чигре су породица птица из групе галебова, али мањег раста, шиљастог кључа и живахна лета. Хране се рибама. Познате су врсте: обична чигра, црна чигра и мала чигра. Све су то морске птице. Има и речна чигра, која живи крај језера и других слатких вода.

ВЕРОВАЛИ или не...

САМО СА ЗАПАДА

Девојкама из племена Рајпут, које живи у индиској провинцији Гургаон, забрањено је да се удају за младиће рођене северно, јужно и источно од њиховог села. Њихове младожење морају бити из западних насеља.

ИПАК ЈЕ НАШАО...

Десетогодишњи Стефен Ло из Меркхема, у америчкој савезној држави Онтарију, проводио је свој школски распуст на језеру Мускока. Једног дана његовом оцу спао је за време купања прстен с руке. Како на том месту вода ни је била дубока, Стефен је заједно са оцем почео да тражи изгубљени прстен. Срећа их је послужила. После два часа тражења, Стефен је осетио прстен под ногама, заронио и извадио га. Међутим, нађени прстен није био онај који су они тражила, већ прстен његове баке, изгубљен на истом месту четрдесет година раније.

НЕОБИЧАН УКУС ЈЕДНОГ ПСА

„Брауни", двогодишњи пас Џона Фолфа из Сиднеја, у Аустралији, од све хране најрадије једе орахе. Он је у стању сатима да лежи пред кућом, да својим јаким зубима стрпљиво разбија орахе у љусци и да из њих вади језгро.

СПОМЕНИК ДРВЕТУ

У италијанском граду Аости налази се један водоскок израђен у облику стабла нара. Водоскок је верна копија једног нара из кога је, с времена на време, избијала вода.

Жене-ПОМОРЦИ

Обично се мисли да су ћудљиви морски путеви предодређени само за мушкарце и да жене нису у стању да издрже напоре помораца. Међутим, у поморским аналима забележени су многобројни случајеви у којима су жене извршиле храбра дела на мору. Удовица једног грчког капетана из Спетије, Баболина, повела је после погибије свога мужа прави осветнички рат против Турака. Ова Гркиња командовала је са три ратна брода и дуго времена задавала много муке Турцима који су нападали острва у Јегејском Мору. У Гарибалдијевим морнаричким јединицама служила је и једна храбра жена, Анита. Кад су је опколиле далеко надмоћније непријатељске снаге, Анита је свој брод запалила и на бродском прамцу мирно сачекала пламене језике, који су је прогутали.

Међу чувеним гусарима било је и много жена, нарочито у водама Кине и Индије. Младу Кинескињу Лан Чи Сан ухапсила је Међународна поморска полиција и суд у Шангају осудио ју је на доживотну робију због тога што је са трговачких бродова опљачкала робе у вредности од око седам милијарди динара. Али, девојка-гусар ускоро је, на необјашњив начин, побегла из добро чуваног шангајског затвора. На кинеским обалама служила је и једна жена-адмирал. То је била гусарка Чин, која је у XIX веку војевала с бродовима разних држава и на крају напустила гусарење пошто је од царске владе добила велико имање и доживотну пензију.

Први саветник чувеног шпанског гусара Рената де Сота била је нека непозната жена, која је стварно управљала целом гусарском бандом. У 18 веку забележена су имена гусарки Марије Ро и Ане Бонеј. Оваквих жена „морских вукова" било је и у Старом веку, у време грчко-персиских ратова, а помињу се и у нашем веку, кад су између два последња рата, на тихоокеанским морским путевима пресретале и пљачкале бродове.

Али, нису жене-поморци познате једино као гусари. Многе су свој поморски живот употребиле за корисније и лепше циљеве. Тако је жена чувеног писца Џека Лондона пратила свога мужа на свим његовим дугим путовањима по мору; госпођа Тамбс препловила је, заједно с мужем, 17.000 миља обичним кутером и за то време, на путу од Норвешке до Аустралије, родила сина. Шкотланђанка Крап прешла је 1877 године Атлантик за 51 дан у чамцу дугачком шест метара, а Шпањолка Бланко прешла је 1930 године, са десетогодишњом ћерчицом, Тихи Океан у бродићу који је једва достизао дванаест метара дужине. И Енглескиња Барлеј оставила је иза себе глас вештог поморца. После дуготрајних путовања, она је и умрла на своме броду и сахрањена у водама Индиског Океана.

Иако су многе жене одважно подносиле тегобе поморског живота, власти су дуго времена одбијале да женама признају диплому капетана дуге пловидбе. Прва Американка са овом дипломом била је Џејн Морган, која је водила прави мали рат с морнаричким властима око овог питања

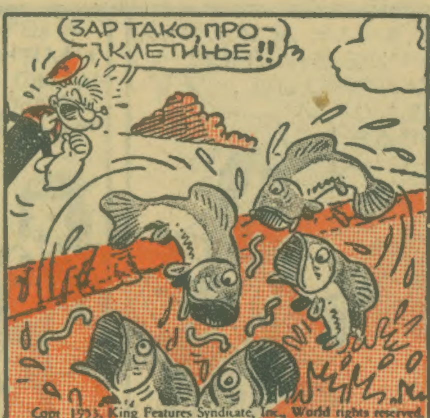

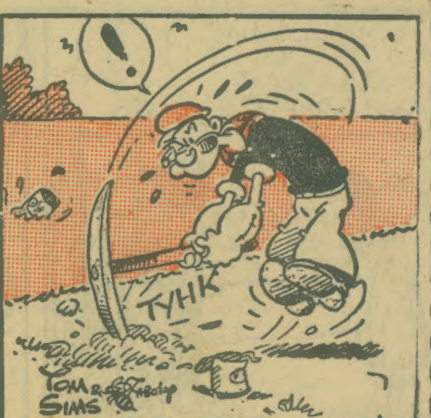

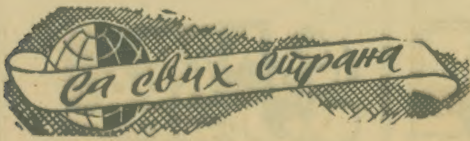

ИЗУМРЛИ АРКТИЧКИ НАРОД

Једна америчка експедиција која је недавно вршила испитивања на Арктику нашла је на једно приморско село чији су становници изумрли још пре неколико хиљада година. Село има 208 терасасто постављених кућа и налази се северно од Хадзоновог Залива. Према томе како је вода расла, односно опадала, мештани су померали своје куће навише или наниже. Стручњаци сматрају да је село подигнуто пре више од 2.000 година. Тачна старост утврдиће се помоћу јачине зрачења угљеника 14 у појединим стварима нађеним у овом насељу.

Иако је овај народ живео поред мора, нису нађени никакви чамци, па се мисли да се није бавио риболовом, већ ловом на поларне животиње. Ти људи нису знали за лук и стрелу, већ су ловили мачем, харпуном и копљем. На основу тога што су сахрањивали своје мртве, закључује се да су били на поодмаклом ступњу цивилизације. На гробове су стављали купе од шљунка, а не камење као што чине Ескими.

* * *

НАЈОМИЉЕНИЈИ КЊИЖЕВНИК У КИНИ

Према писању кинеске штампе, најомиљенији дечји књижевник у овој земљи је — Жил Верн. „Његова дела претстављају — пишу кинески књижевни критичари — будућност нашег века и наду нашег човека". У Кини је од завршетка рата до данас продато око два милиона примерака разних књига овог великог француског писца.

* * *

ПУЖЕВИ ПРОТИВ ПУЖЕВА

Има више недеља како је од усамљеног острва Ажиган, у Маријанском Архипелагу, начињено експериментално бојно поље за биологе, који се овде појављују само као посматрачи. На поприщту се налазе два непријатеља: пуж голијат, који је висок 15 до 20 сантиметара, и пуж момбаса, родом из Кеније. Овај други велик је колико билијарска лопта, живи повучено, али напада и прождире друге пужеве. Према изјави природњака који у овом експерименту учествују, њихова је намера да се овом борбом испита могућност уништавања пужева голијата на острву Реинион, на коме су се за последњих сто година силно намножили. Пужеве је на острво донела жена некадашњег гувернера, која је много волела чорбу справљену од ових животиња. Али, упркос чорбама, загушљивом гасу и бацачима пламена, потомство првих пужева-досељеника толико се намножило да на многим пацифичким острвима сваке године десеткује жетву. Пужеви сада угрожавају и извесне територије Сједињених Америчких Држава. Иако спори, они су необично снажни и отпорни. Например, 25 пужева средње величине упрегнути у лака колица могу да возе човека обичне тежине брзином од осам сантиметара на минут.

* * *

СМРТ МОРСКОЈ БОЛЕСТИ

Бродови, авиони и аутобуси неће више бити у рђавој успомени путницима са слабим желуцем. Данас постоје сасвим сигурна средства против „морске" болести, која се, уствари, јавља на сваком путовању где је могућно таласање превозног средства. Трагање за лековима против гађења и повраћања често је доводило до таквих резултата који с једне стране користе, а с друге стране шкоде организму, јер су произведене дроге садржавале отрове или су изазивале тако чврст сан после кога се човек осећао још дуго времена ошамућен. Француски хемичари пронашли су пре кратког времена један лек који претставља смешу дрога супротног дејства. Они су спојили лек против грчева са средствима за јачање организма, што се показало као необично корисно. Испитивања овог проналаска вршена су пуне две године на путницима од пет до 80 година старости, и то у току пловидбе највећег француског паро брода „Ил де Франс". Нови лек узима се на десет до дванаест часова пре поласка брода, а затим и у току путовања. Према статистици, 90 отсто путника нису имали гађење ни повраћање, иако је море често било узбуркано.

* * *

СЛУЧАЈАН ПРОНАЛАЗАК СТЕТОСКОПА

Пролазећи кроз врт Тиљерија, у Паризу, доктор Лаенек је видео како неколико дечака живо игра поред једног павиљона на коме су радници нешто оправљали. Најстарији међу дечацима изводио је лаке ударце на једном крају дугачке даске, док су његови другови, прислонивши уво на њен други крај, слушали како се преноси звук кроз дрво.

Др Лаенек, као и сви лекари у оно време, вршио је прегледе прислањањем ува на груди болесника, при чему није могао јасно да разазна откуцаје срца, нарочито код крупних и војазних особа. Чим се вратио у болницу, узео је лист хартије, увио га у трубу и ставио на груди једног болесника. Кроз тај „апарат" откуцаји срца могли су се чути исто онако јасно као одјек удараца кроз древну даску. Тако су дечаци из Тиљерија помогли др Лаенеку да пронађе — стетоскоп.

* * *

ВОЗОМ — У СВОМ АУТОМОБИЛУ

Према једном пројекту, власници аутомобила у САД неће морати да напуштају своја кола ако желе да путују железницом. То се постиже захваљујући конструкцији нарочитих вагона, који имају мост за спуштање и уздизање. На тај начин кола се преносе на раван кров вагона. Прототип овог воза пуштен је већ у саобраћај и железничка компанија на чију је замисао он израђен сматра да ће њиме моћи да конкурише аутобуским предузећима.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

УТИЦАЈ АТОМСКОГ ЗРАЧЕЊА НА ЉУДСКИ ОРГАНИЗАМ

Поводом опитних експлозија атомских и хидрогенских бомби, јавило се у САД питање: да ли те експлозије имају генетичког утицаја на људе? Стручњаци из Атомске комисије извели су досад небројене опите и на основу њих закључили да таква опасност не постоји. У наше тело — кажу они — сваког тренутка ударају радиоактивне честице природног зрачења из ваздуха, из земље и из воде. Ако се узме у обзир да је људска раса одувек била изложена овом зрачењу, допуњеном још радиоактивним космичким зрачењем, онда је јасно да је наше тело способно да му се одупре ако оно није сувише јако, и то без икаквог озбиљног утицаја или последица на здравље. Зрачења од атомских експлозија су несумњиво појачала ову општу радиоактивност, али ако долазе с већих даљина она су тако слаба да практично немају никаквог утицаја на наше тело. По мишљењу стручњака из Атомске комисије, сва зрачења од досад експлодираних атомских бомби нису повећала радиоактивност земље за више од једне десетине рентгена (јединица за мерење радиоактивности) и да је то тако мала количина да ни у ком случају не може да има неки штетан утицај на људски организам.

ПРАВА И ПРИВИДНА ГЛУВОЋА

Два америчка лекара изнела су мишљење да узрок глувоће не мора увек лежати у органским недостацима. Дете може само изгледати глуво, и то из више разлога. Оно може бити осећајно толико поремећено да уопште „не жели" да чује. Исто тако, ментално заостало дете може изгледати глуво јер га звук и говор не интересују, нити привлаче његову пажњу. Трећи узрок привидне глувоће је поремећај у примању утисака. Такво дете у збрци звукова које прима не може да разазна никакав смисао. Због тога је, по мишљењу ове двојице лекара, потребно да родитељи глуве деце још из раније потраже савет лекара, јер постоји могућност да им је дете само привидно глуво.

ПИГМЕЈИ ОД НЕВОЉЕ

Један амерички антрополог који је проучавао пигмеје у високим планинским пределима између Венецуеле и Колумбије изнео је занимљиве закључке о постанку ових људи малог раста. Он сматра да ако један народ кроз више генерација живи у крајњој беди, то може да утиче на његов раст. Пигмеји који живе у овим планинама најбољи су пример за то. Они се не могу изједначавати с пигмејима који живе у Африци, јер је њихов мали раст дошао као последица услова под којима живе.

ИЗРАДА МАПЕ ПОМОЋУ СВЕТЛОСНИХ ТАЧАКА

За пет недеља чланови америчког Геодетског института убележили су у мапу острва Кубу, Хаити и Јамајку тачније него икад раније, и то помоћу светлосних тачака у ноћи. Острва су измерена помоћу система троуглова. Код овог процеса могућна су отступања од највише једне стопе (30,48 сантиметара) на једну миљу. Ноћу, снажни рефлектори од 500 вати, намештени на планинским врховима, укрштали су своје снопове светлости над острвом. Да би се грешке свеле на најмању меру, свака група морала је 32 пута да премери своју деоницу.

СТВАРАЊЕ ИЗОТОПА НА ВЕЛИКИМ ВИСИНАМА

У Институту за нуклеарне студије у Чикагу откривено је да се многи изотопи стварају у вишим слојевима атмосфере под дејством космичког зрачења. Помоћи њих може се пратити шта се догађа у великим висинама. Тако се берилијум 7 ствара на око 14.500 метара изнад земље. Таква су још два изотопа, угљеник 14 и трицијум. Мерењем берилијума у кишници утврђено је да је радиоактивном материјалу потребно око 80 дана да од космичке прашине сиђе до облака.

ОТКРИВАЊЕ БОЛЕСТИ НА ОСНОВУ СТАРИХ КОСТИЈУ

Методи који се примењују на живим особама у циљу утврђивања обољења од сифилиса могу се употребити и код старих, сасушених костију да би се видело да ли су та лица, док су била жива, боловала од ове болести. Ово ће, поред осталог, послужити да се расветли једна историска чињеница, тј. да ли су бели људи пренели сифилис међу америчке Индијанце, или је ова болест тамо постојала још пре Колумбовог доласка. На основу испитивања старих гробова у Грчкој, утврђено је да стари Грци нису боловали од сифилиса.

ЧЕТИРИ МЕСЕЦА НЕ ВИДЕ СУНЦА

Варошица Халштат у Аустрији, по којој је добило име читаво једно преисториско раздобље, јер су тамо ископани разни предмети из тог далеког доба, лежи на обали великог језера окруженог са свих страна високим, окомитим планинама. Због тога становници овог места не виде сунце пуна четири месеца, од новембра до фебруара.

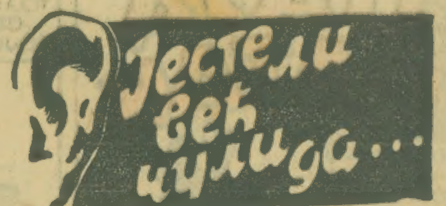

... баварски владар Лудвик покушао је да на крову свог дворца у Минхену направи вештачко језеро. Међутим, таваница је почела да пропушта воду и он је морао да одустане од своје намере.

... само домаћи пси лају. Дивљи пас лаје само ако је то научио од питомог, а питоми заборави да лаје чим изгуби контакт с људима.

... откад је Едисон, пре 75 година, начинио прву сијалицу, само у САД израђено је досад 39 и по милијарди електричних сијалица.

... неки инсекти имају на глави пипке на којима су смештени органи чула мириса, пипања и вида. Ти пипци називају се антенама. Кад је пронађена радиотелеграфи-

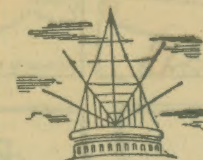

ја научници су дошли на мисао да антеном назову и оне жице које се из станица, као пипци код инсеката, пружају у ваздух да би се помоћу њих ухватили радио-таласи.

... ној трчи брже од коња.

... Антиподи су група малих ненастањених острва у Тихом Океану. Зову се тако зато што су, отприлике, географски антиподи Гриничу.

... крушке караманке добиле су то име зато што воде поре-

кло из Караманије, степског предела на југу Мале Азије.

... за време византиског владара Михаила Дуке (1071 до 1078), владала је таква несташица хране да се пинак (пола килограма) жита продавао за златник. Због тога је Михаило Дука и добио надимак Парапинак.

... више од 10.000 дресираних паса обављало је разне службе у Другом светском рату.

... јегуље долазе само у оне наше воде које припадају сливовима Јегејског и Јадранског Мора.

... најстарији познати спис из медицине садржи између осталог и један рецепт за справљање лека против ћелавости. Према том рецепту, лек се справљао од масти лава, крокодила, гуске, змије и козорога.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

НАУЧИТЕ ОВО И ВИ СТЕ ВЕЋ ПОСТАЛИ МАЂИОНИЧАР

Вероватно сте већ имали прилике да на некој „мађионичарској" претстави посматрате овакву вештину: једна жена са завезаним очима седи на столици, а иза њених леђа „мађионичар" узима један по један од предмета које му пружају лица из публике и пита, рецимо, држећи новчаник:

— Погоди шта држим у руци!

Жена, која не може да види шта он показује иза њених леђа, одговара без устезања:

— Новчаник.

Човек узима други предмет, рецимо огледалце, и пита:

— А знаш ли сад шта сам узео?

— Огледалце! — одговара његова помоћница.

Мађионичару сад пружају један џепни сат:

— Чик погоди шта сада показујем! — пита он.

— Џепни сат, — одговара без погрешке жена са завезаним очима.

Мађионичар често иде даље. Пита које је боје огледалце, колико новца има у новчанику или колико часова показује сат, а жена све тачно погађа.

Ви сте задивљени, као и остала публика. Понеко и сумња, али не зна ипак како се овај трик изводи. И сви су, донекле, уверени да се овде ради о „преношењу мисли".

Уствари, код извођења оваквих вештина главну улогу игра памћење. И мађионичар и његов помоћник морају да науче велик број реченица и реченичних обрта, каткад неколико хиљада. Свакој од ових реченица одговара по један предмет свакодневне употребе. С мало пажње лако је извести ову вештину, јер мађионичар у своме питању даје своме помоћнику одговор. Ево како.

Узмимо да је најобичније питање: „Шта је ово?" Мађионичар и његов помоћник договорили су се да ово питање значи „оловка", тако да кад мађионичар постави такво питање, његов помоћник зна да има да одговори: „оловка". Тако исто: „Шта сад држим?" значи: џепна марамица; „Шта ми је у руци?" значи перо; „Шта држим у руци?" значи: кључ, итд. Свака мала промена у реченици означава други предмет. А гледаоци махом не примећују да мађионичар сваки пут поставља питање на други начин.

Ова вештина, мада не захтева никакве „натприродне особине" као што се обично мисли, захтева добро памћење, јер треба научити напамет велик број реченица. Али, ево једног дела ове вештине који можете и сами врло лако да изведете.

То је вештина с погађањем колико је часова. Треба да запамтите само четири почетка и три свршетка реченица. Први делови реченица означавају групе од по три броја, а други: који по реду од та три броја треба рећи. То је довољно, јер бројева

има дванаест. Узмимо, например, ове почетке реченица:

„Реци ми" означава групу 1, 2, 3

„Кажи ми" означава групу 4, 5 и 6

„Погоди" означава групу 7, 8 и 9

„Одговори" означава групу 10, 11 и 12.

Који број из групе треба рећи, видеће помоћник из другог дела мађионичаревот питања. За први број из групе питање ће гласити: „Колико је сати", за други број „Колико има сати", а за трећи: „Колико сат показује". Сад је лако саставити питања.

„Реци ми колико је сати" значиће 1, „Реци ми колико има сати" — 2, „Реци ми колико сат показује" — 3, Кажи ми колико је сати" значиће 4, „Кажи ми колико има сати" — 5, „Кажи ми колико сат показује" — 6, и тако даље.

Кад мађионичар постави питање: „Погоди колико сат показује", помоћник са завезаним очима знаће да „погоди" значи трећу групу, а „Колико сат показује" трећи број из групе, дакле 9.

То је довољно да питате само за целе сате. Али, ако узимате у обзир и половине часова, помоћи ћете се, например, речцом „хајде", коју ће мађионичар рећи испред реченице. Онај који изиграва мађионичара рећи ће: „Хајде, одговори колико је сати", а помоћник ће одмах знати да одговори „Пола десет", јер ће у својој глави брзо размислити овако:

— „Хајде" значи пола, „одговори" значи групу 10—11—12, „колико је сати" значи први број из групе, дакле 10.

Да би се мађионичару олакшало постављање питања, могу се мађионичар и помоћник договорити да друге речи које се додају уз ове главне не значе ништа. Мађионичар може да пита: „А сад, молим те, реци ми колико има сати", а то ће значити само 2, јер оно „А сад молим те" не значи ништа.

Ако сте досетљиви и ако имате добро памћење можете ићи и даље. Можете вештину начинити тежом тиме што ћете узети у обзир и сваких пет минута. Часовник може, например, да буде дотеран на пет минута до шест и мађионичар ће наредити:

— Кажи ми колико сат показује!

— Шест, — одговориће помоћник са завезаним очима.

— Је ли баш толико? — упитаће мађионичар.

— Не, него пет минута мање, — одговориће помоћник, јер су се он и мађионичар претходно договорили да реченица: „Је ли баш толико" значи „мање пет минута".

Исто тако: „Је ли тачно толико?" значиће — 10 минута мање, „Да ниси погрешио?" значиће — 5 минута више, „Није сасвим тачно" значиће — четврт сата више, итд. За сваких пет минута, само ако се потрудите, можете измислити по једну реченицу.

Водоравно: 1) негација; 3) кола за пренос артиљериске муниције; 5) хумке; 7) река у Северној Америци; 9) неман; 10) један спорт; 11) два иста сугласника; 12) иницијали хрватског књижевника и политичара (1816—1889); 14) скраћеница за хектар; 15) старо име Анкаре; 18) плодан предео у пустињи; 19) повртарска биљка; 21) француски ситан новац; 22) злато (француски); 23) египатско божанство; 25) затвор; 27) млечни производ; 28) лечење; 31) наш бивши атлетичар; 32) ниска растом; 33) свеза.

Усправно: 1) неодевени; 2) грчка богиња сваће; 3) падина; 4) муслиманско мушко име; 5) женско име; 6) дужи период времена; 7) индустриска биљка; 8) врста врбе; 12) купалиште код Херцегновог; 13) чувар коза; 16) врста грожђа; 17) оружани сукоб народа; 19) предметак у сложеницама који значи над, преко; 20) мелодија; 21) часовник; 24) врста папагаја; 26) област у Војводини; 27) снага; 29) оснивач маварске династије Абадида; 30) град у Истри.

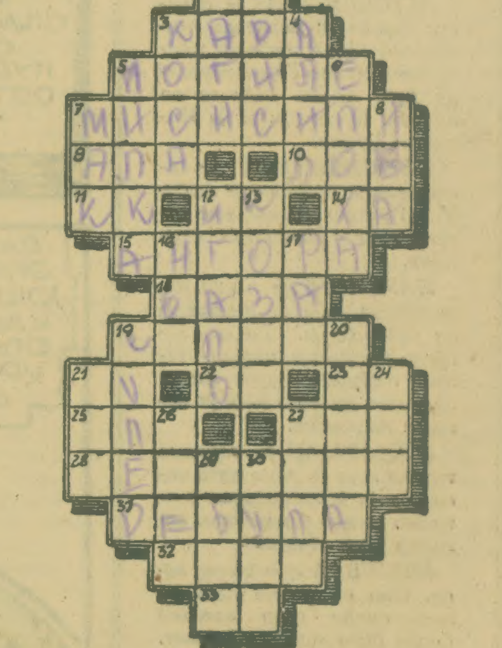

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) пи; 3) Куба; 5) камара; 7) Катарина; 9) Ана; 10) Шид; 11) па; 12) М(арко) В(алок); 14) та; 15) палата; 18) саре; 19) савана; 21) Ио; 22) ан; 23) за; 25) ала; 27) Лим; 28) Румунија; 31) Нубија; 32) рата; 33) ви.

Усправно: 1) пума; 2) Ибар; 3) Ката; 4) арии; 5) канап; 6) Анита; 7) кап; 8) ада; 12) Млава; 13) варан; 16) Аса; 17) тен; 19) Солун; 20) Азија; 21) пар; 24) ама; 26) Амур; 27) жија; 29) убав; 30) нити.

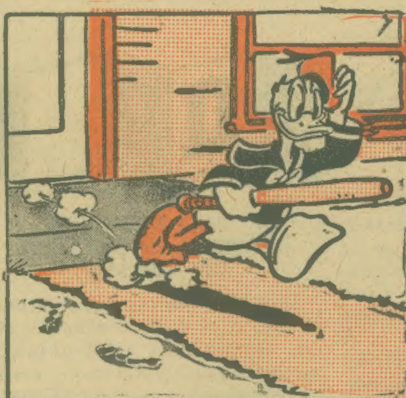

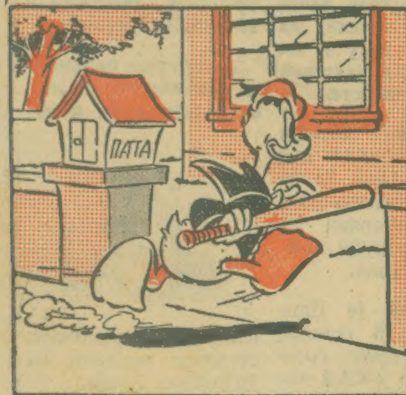

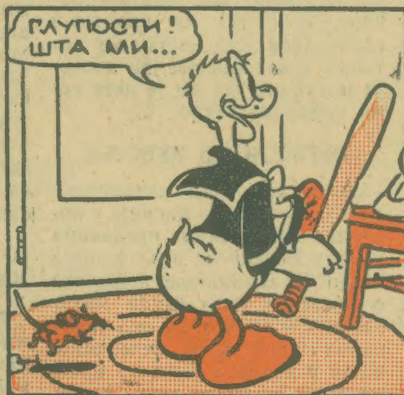

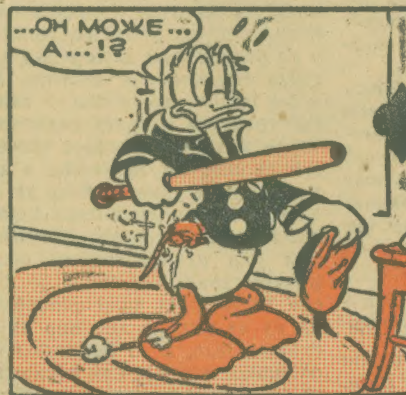

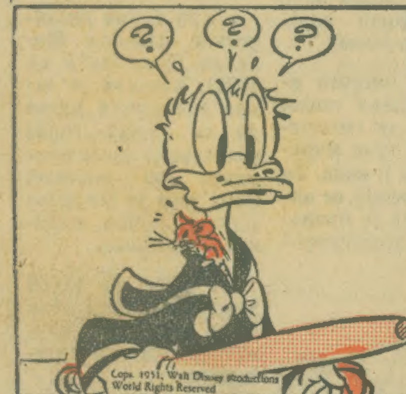

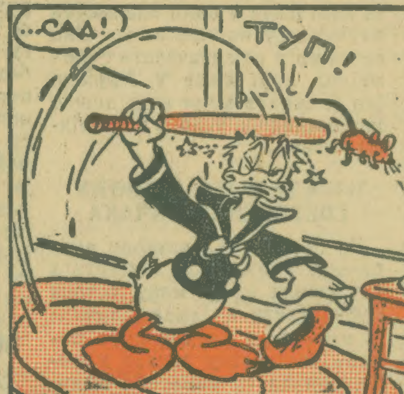

ЗЛУ НЕ ТРЕВАЛО

Белка: Зашто носиш ту црну хаљину на море? Та мо ти уопште неће бити потребна.

Пата: Како то питаш, а добро знаш да Паја врло слабо плива!

ПОВРАЋАЈ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ

— Извините, тек сад сам приметио да немам ни пребијене паре у џепу, — вели Пера Ждера пошто га је берберин већ обријао.

— Ништа за то, — одговара мирно берберин. — Остаћете овде док вам брада опет не израсте.

ДОЛИЈАО

Пата: Замисли, беба наше сусетке тешка је десет килограма, а има само два месеца.

Паја: Немогућно. На чему сте је мерили?

Пата: На оном твом кантару на коме увек мериш рибу кад дођеш с пецања.

ЗАЈЕДЉИВОСТ

Белка: Како ти се допада мој нови шешир?

Пата: Диван је! Такав сам и ја носила кад је био у моди.

Који је ОДГОВОР тачан

АСПИДИСТРА је:
биљка
старогрчка песникиња
врста римске лађе
град у Сирији

ТАХМИСХАНЕХ је:
персиски еп
радионица
брежуљак у Израелу
индиска планина

ПАРЕМИЈА је:
болест
начин изражавања
врста старе игре
град у Грчкој

МАХАТМАН је:
индиски песник
предграђе у Њујорку
титула
планински врх на Хималајима

МИСТЕЛА је:
врста чамца
алкохолно пиће
поветарац на Јонском Мору
тропска биљка

ОДГОВОР:

АСПИДИСТРА је украсна биљка из породице лептирњача. Има широко, тамнозелено и око 70 сантиметара дуго лишће. Гаји се по собама. Пореклом је из Индије и Јапана.

ТАХМИСХАНЕХ је источњачка пржионица кафе. У тој радионици кафа се пржи и туца у нарочитим ступама.

ПАРЕМИЈА је начин изражавања који се разликује од уобичајеног. То су заправо пословице, изреке. Израз паремија јурис значи: законско правило које је постало пословица.

МАХАТМАН је највиша титула која се може дати човеку који је напредовао и отишао далеко у духовном сазнању (код Индуса).

МИСТЕЛА је ликерско вино. Она се добија када се шири одмах дода алкохол (мора бити вински дестилат, да не би наступило врење). Мистела се употребљава и за заслађивање других вина. Много се справља у Шпанији.

Пустоловине малога Џонија и Кинеза Шанг-Лина

НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", Штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124 — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350: за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају